

Brüssel, 5. juuni 2025
(OR. en)

9818/25

ECOFIN 670
UEM 205
SOC 352
EMPL 222
COMPET 462
ENV 445
EDUC 196
ENER 187
JAI 747
GENDER 67
JEUN 97
SAN 270
ECB
EIB

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	4. juuni 2025
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2025) 207 final
Teema:	Soovitus: NÕUKOGU SOOVITUS lirimaa majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, struktuuri- ja eelarvepoliitika kohta

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2025) 207 final.

Lisatud: COM(2025) 207 final

Brüssel, 4.6.2025
COM(2025) 207 final

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS

Iirimaa majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, struktuuri- ja eelarvepoliitika kohta

{SWD(2025) 207 final}

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS

Iirimaa majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, struktuuri- ja eelarvepoliitika kohta

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrust (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelvalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97,¹ eriti selle artikli 3 lõiget 3,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitusi,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

Üldised märkused

- (1) Määruses (EL) 2024/1263, mis jõustus 30. aprillil 2024, on selgitatud majandusjuhtimise raamistiku eesmärgid. Raamistik peaks reformide ja investeringute abil edendama usaldusväärset ja jätkusuutlikku riigi rahandust, kestlikku ja kaasavat majanduskasvu ning vastupidavust ning ennetama valitsemissektori ülemäärast eelarvepuudujääki. Määruses on sedastatud, et nõukogu ja komisjon teevad Euroopa poolaasta raames mitmepoolset järelvalvet kooskõlas ELi toimimise lepingus sätestatud eesmärkide ja nõuetega. Euroopa poolaasta raames sõnastatakse eelkõige riigipõhised soovitusel ja jälgitakse nende rakendamist. Määrusega edendatakse ka riikide vastutust oma eelarvepoliitika eest ning rõhutatakse selle poliitika keskpikka perspektiivi ja vajadust tagada nõuete tõhusam ja sidusam täitmine. Iga liikmesriik peab esitama nõukogule ja komisjonile oma riikliku keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava, mis sisaldab tema eelarve-, reformi- ja investeerimiskohustusi ning mis on koostatud kas neljaks või viieks aastaks sõltuvalt tema tavapärase seadusandliku tsükli pikkusest. Neis kavades sisalduv netokulude² kava peab vastama määruse

¹ ELT L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj>.

² Netokulu, nagu see on määratletud määruse (EL) 2024/1263 artikli 2 punktis 2: „netokulu“ – valitsemissektori kulud, millest on maha arvatud i) intressikulud; ii) kaalutusõigusel põhinevad tulumeetmed; iii) liidu programmidega seotud kulud, mis kaetakse täielikult liidu vahenditest saadava tuluga; iv) riikide kulud liidu rahastatavate programmide kaasrahastamiseks; v) töötuskindlustushüvitiste kulude tsüklilised elemendid ning vi) ühekordsed ja muud ajutised meetmed.

nõuetele, sealhulgas nõudele hoida valitsemissektori võlg kohandamisperioodi lõpuks usutavas langustrendis või viia see langustrendi või hoida see mõistlikul tasemel allpool 60 % sisemajanduse koguproduktist (SKP) ning nõudele viia valitsemissektori eelarvepuudujääk keskpika perioodi jooksul allapoole aluslepingus sätestatud kontrollväärtuse 3 % SKPst ja/või hoida see allpool kõnealust kontrollväärtust. Kohandamisperioodi võib pikendada kuni kolme aasta võrra, kui liikmesriik võtab kohustuse viia ellu asjakohased reformid ja teha asjakohased investeeringud vastavalt määruses sätestatud kriteeriumidele.

- (2) 19. veebruaril 2021 jõustus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/241,³ millega loodi taaste- ja vastupidavusrahastu. Taaste- ja vastupidavusrahastust antakse liikmesriikidele rahalist toetust reformide elluviimiseks ja investeeringute tegemiseks ning sellega kaasneb ELi rahastatav fiskaalne impulss. Kooskõlas majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta prioriteetidega soodustab taaste- ja vastupidavusrahastu majanduslikku ja sotsiaalset taastumist ning tõukab samas tagant kestlikke reforme ja investeeringuid, edendades eelkõige rohe- ja digipööret ning muutes liikmesriikide majanduse vastupidavamaks. Samuti aitab see tugevdada riigi rahandust ning hoogustada majanduskasvu ja töökohtade loomist keskpikas ja pikas perspektiivis, parandada territoriaalset ühtekuuluvust liidus ning toetada Euroopa sotsiaalõiguste samba jätkuvat rakendamist.
- (3) 27. veebruaril 2023 vastu võetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2023/435⁴ (edaspidi „REPowerEU määrus“) eesmärk on järk-järgult kaotada ELi sõltuvus Venemaa fossiilkütuste impordist. See aitab saavutada energiapuudulikkuse ja mitmekesisust liidu energiavarustust ning edendada ühtlasi taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, energiasalvestusvõimsust ja energiatõhusust. Iirimaa lisas oma riiklikusse taaste- ja vastupidavuskavasse uue REPowerEU peatüki, et rahastada olulisi reforme ja investeeringuid, mis aitavad saavutada REPowerEU eesmäärke.
- (4) 28. mail 2021 esitas Iirimaa vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 18 lõikele 1 komisjonile oma riikliku taaste- ja vastupidavuskava. Kooskõlas kõnealuse määruse artikliga 19 ja määruse V lisas esitatud hindamissuunistega hindas komisjon Eesti taaste- ja vastupidavuskava asjakohasust, tulemuslikkust, tõhusust ja sidusust. 8. septembril 2021 võttis nõukogu vastu rakendusotsuse Iirimaa taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmise kohta⁵. Rakendusotsust muudeti kõnealuse määruse artikli 18 lõike 2 alusel 8. detsembril 2023, et ajakohastada tagastamatu rahalise toetuse maksimumsummat,⁶ ja 21. juunil 2024, et lisada REPowerEU peatükk⁷. Osamaksete tegemine sõltub sellest, kas komisjon võtab määruse artikli 24 lõike 5 alusel vastu otsuse, milles sedastatakse, et Iirimaa on

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj>).

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. veebruari 2023. aasta määrus (EL) 2023/435, millega muudetakse määrust (EL) 2021/241 riiklike taaste- ja vastupidavuskavade REPowerEU peatükkide osas ning määrusi (EL) nr 1303/2013, (EL) 2021/1060 ja (EL) 2021/1755 ning direktiivi 2003/87/EÜ (ELT L 63, 28.2.2023, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj>).

⁵ Nõukogu 8. septembri 2021. aasta rakendusotsus Iirimaa taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmise kohta (11046/2021).

⁶ Nõukogu 8. detsembril 2023. aasta rakendusotsus, millega muudetakse nõukogu 8. septembri 2021. aasta rakendusotsust Iirimaa taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmise kohta (15965/2023).

⁷ Nõukogu 21. juuni 2024. aasta rakendusotsus, millega muudetakse nõukogu 8. septembri 2021. aasta rakendusotsust Iirimaa taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmise kohta (10262/2024).

rahuldavalt saavutanud nõukogu rakendusotsuses sätestatud asjakohased eesmärgid ja sihid. Rahuldav saavutamine eeldab, et sama reformi või investeeringu puhul varem saavutatud eesmärgid ja sihte ei ole tagasi pööratud.

- (5) 21. jaanuaril 2025 võttis nõukogu komisjoni soovitusel põhjal vastu soovitus, millega kiidetakse heaks Iirimaa riiklik keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava⁸. Eelarve- ja struktuurikava on esitatud kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artikli 11 ja artikli 36 lõike 1 punktiga a, see hõlmab ajavahemikku 2025–2029 ja selles kehtestatakse netokulude maksimaalse kasvumäära kujul eelarvepiirang neljaks aastaks.
- (6) 26. novembril 2024 võttis komisjon vastu arvamuse Iirimaa 2025. aasta eelarvekava kohta. Samal kuupäeval võttis komisjon määruse (EL) nr 1176/2011 alusel vastu 2025. aasta häiremehhanismi aruande, milles ei nimetatud Iirimaad ühe liikmesriigina, kelle olukorda tuleb põhjalikult analüüsida. Komisjon võttis vastu ka soovitusel euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovitusel kohta ning ettepaneku 2025. aasta ühise tööhõivearuande kohta, milles analüüsitakse tööhõivesuuniste rakendamist ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete järgimist. Nõukogu võttis euroala majanduspoliitikat käsitleva soovitusel⁹ vastu 13. mail 2025 ja ühise tööhõivearuande 10. märtsil 2025.
- (7) 29. jaanuaril 2025 avaldas komisjon konkurentsivõime kompassi – strateegilise raamistiku, mille eesmärk on suurendada järgmisel viiel aastal ELi üleilmset konkurentsivõimet. Selles on kindlaks määratud kolm tegevusvaldkonda, mis on kestliku majanduskasvu tagamiseks üliolulised: i) innovatsioon; ii) süsinikuheite vähendamine ja konkurentsivõime ning iii) julgeolek. Innovatsioonilõhe kaotamiseks kavatakse EL edendada tööstusinnovatsiooni, toetada idufirmade kasvu selliste algatuste kaudu nagu ELi idu- ja kasvufirmade strateegia, ning soodustada kõrgtehnoloogiat, näiteks tehisintellekti ja kvantarvutuse kasutuselevõttu. Selleks et muuta majandus keskkonnasäästlikumaks, on komisjon koostanud taskukohast energiat käsitleva tervikliku tegevuskava ja puhta tööstuse kokkuleppe, millega tagatakse, et üleminek puhtale energiale on kulutõhus ja konkurentsivõimeline (eeskätt suure energiakasutusega sektorite jaoks) ning aitab kiirendada majanduskasvu. Liigse sõltuvuse vähendamiseks ja julgeoleku suurendamiseks on liit võtnud kohustuse tugevdada üleilmseid kaubanduspartnerlusi, mitmekesistada tarneahelaid ning tagada juurdepääs kriitilisele toormele ja puhastele energiaallikatele. Neid prioriteete toetatakse horisontaalsete tugisüsteemide, nimelt õigusnormide lihtsustamise, ühtse turu süvendamise, konkurentsivõime rahastamise ning hoiuste ja investeeringute liidu loomise, oskuste ja kvaliteetsete töökohtade edendamise ning ELi poliitika parema koordineerimise kaudu. Konkurentsivõime kompass on kooskõlas Euroopa poolaasta põhimõtetega. Nõnda tagatakse, et liikmesriikide majanduspoliitika vastab komisjoni strateegilistele eesmärkidele, ning kujundatakse ühtne majandusjuhtimise käsitlus, mis edendab kestlikku majanduskasvu, innovatsiooni ja vastupidavust kogu liidus.
- (8) 2025. aastal jätkuvad nii majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta kui ka taaste- ja vastupidavusrahastu rakendamine. Taaste- ja vastupidavuskavade täielik rakendamine on Euroopa poolaasta poliitiliste prioriteetide elluviimiseks endiselt oluline, kuna kavad aitavad tulemuslikult käsitleda kõiki probleeme või

⁸ Nõukogu 21. jaanuari 2025. aasta soovitus, millega kiidetakse heaks Iirimaa riiklik keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava (ELT C/2025/667, 10.2.2025).

⁹ Nõukogu 13. mai 2025. aasta soovitus euroala majanduspoliitika kohta (ELT C, C/2025/2782, 22.5.2025, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2025/2782/oj>).

märkimisväärset osa probleemidest, mis on viimaste aastate asjakohastes riigipõhistes soovitustes esile toodud. Need riigipõhised soovitused on sama asjakohased muudetud taaste- ja vastupidavuskavade hindamisel, mis toimub vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklile 21.

- (9) 2025. aasta riigipõhistes soovitustes käsitletakse peamisi majanduspoliitilisi probleeme, mida ei ole taaste- ja vastupidavuskavades sisalduvate meetmetega piisaval määral lahendatud. Arvesse võetakse ka probleeme, mis on kindlaks tehtud 2019.–2024. aasta riigipõhistes soovitustes.
- (10) 4. juunil 2025 avaldas komisjon Iirimaa kohta 2025. aasta riigiaruande. Selles on hinnatud Iirimaa edusamme asjaomaste riigipõhiste soovitude järgimisel ning tehtud kokkuvõtte sellest, kuidas Iirimaa on rakendanud taaste- ja vastupidavuskava. Kõnealuse analüüsi põhjal on riigiaruandes kindlaks tehtud Iirimaa kõige pakilisemad probleemid. Samuti on hinnatud Iirimaa edusamme Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel ning liidu peamiste tööhõive, oskuste ja vaesuse vähendamise eesmärkide ning Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kestliku arengu eesmärkide saavutamisel.

Hinnang iga-aastasele eduaruandele

- (11) 21. jaanuaril 2025 soovitas nõukogu Iirimaaal kehtestada järgmised netokulude maksimaalsed kasvumäärad: 5,1 % 2025. aastaks, 6,5 % 2026. aastaks, 4,9 % 2027. aastaks, 5,4 % 2028. aastaks ja 4,7 % 2029. aastaks. Need määrad vastavad maksimaalsetele kumulatiivsetele kasvumääradele, mis on arvutatud võrdluses baasaastaga 2023 ning mis on 2025. aastal 15,4 %, 2026. aastal 22,8 %, 2027. aastal 28,9 %, 2028. aastal 35,8 % ja 2029. aastal 42,3 %. 6. mail 2025 esitas Iirimaa oma iga-aastase eduaruande¹⁰ netokulude soovitatud maksimaalsete kasvumäärade järgimise ning Euroopa poolaasta riigipõhistes soovitustes kindlaks tehtud peamiste probleemide lahendamiseks vajalike reformide ja investeeringute rakendamise kohta. Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklile 27 kajastab iga-aastane eduaruanne ka Iirimaa kaks korda aastas esitatavat aruannet taaste- ja vastupidavuskava täitmisel tehtud edusammude kohta.
- (12) Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu ja selle tagajärjed kujutavad endast Euroopa Liidu jaoks eksistentsiaalset väljakutset. Komisjon on soovitanud koordineeritult aktiveerida stabiilsuse ja kasvu paktiga ette nähtud riikide vabastusklausli, et toetada ELi jõupingutusi, mille eesmärk on suurendada kiiresti ja märkimisväärselt kaitsekulutusi. Euroopa Ülemkogu kiitis selle ettepaneku 6. märtsil 2025 heaks.
- (13) Eurostati kinnitatud andmete põhjal¹¹ suurenes Iirimaa valitsemissektori eelarveülejäak 1,5 %-lt SKPst 2023. aastal 4,3 %-le SKPst 2024. aastal, samal ajal kui valitsemissektori võlg langes 43,3 %-lt SKPst 2023. aasta lõpus 40,9 %-le SKPst 2024. aasta lõpus. Komisjoni arvutuste kohaselt osutavad need muutused sellele, et netokulude kasvumäär oli 2024. aastal 8,2 %. Iirimaa on oma iga-aastases eduaruandes hinnanud netokulude kasvuks 2024. aastal 8,0 %. Komisjoni prognooside kohaselt oli

¹⁰ 2025. aasta eduaruannetega saab tutvuda aadressil https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_en.

¹¹ Eurostat, Euro Indicators, 22. aprill 2025.

eelarvepoliitika,¹² mis hõlmab nii riigi enda kui ka ELi rahastatavaid kulutusi, 2024. aastal üldjoontes neutraalne.

- (14) Iga-aastase eduaruande kohaselt kasvab reaalne SKP Iirimaa eelarveprognoside aluseks oleva makromajandusliku stsenaariumi kohaselt 2025. aastal 4,1 % ja 2026. aastal 3,4 %, samas kui THHI inflatsioon peaks nii 2025. kui ka 2026. aastal olema 2,1 %. Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi kohaselt kasvab reaalne SKP 2025. aastal 3,4 % ja 2026. aastal 2,5 % ning THHI inflatsioon on 2025. aastal 1,6 % ja 2026. aastal 1,4 %.
- (15) Iga-aastases eduaruandes on prognoositud, et valitsemissektori eelarveülejäak väheneb 2025. aastal 1,5 %-ni SKPst, samas kui valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks 2025. aasta lõpuks vähenema 37,7 %-ni. Need suundumused osutavad netokulude 5,3 % suurusele kasvule 2025. aastal. Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori eelarveülejäak 2025. aastal 0,7 % SKPst. Ülejäägi vähenemine 2025. aastal kajastab peamiselt tulude kasvu aeglustumist tarbijate ja ettevõtjate ebakindluse suurenemise tõttu ning 2024. aastal saadud suure ühekordse tulu puudumist. Komisjoni arvutuste kohaselt osutavad need muutused netokulude 6,7 % suurusele kasvule 2025. aastal. Iga-aastases eduaruandes prognoositust suuremate netokulude kasvu prognoosi põhjuseks on komisjoni hinnangul suurem jooksvate kulude kasv, sealhulgas lahknevad eeldused 2025. aasta eelarves teatavaks tehtud elukalliduse paketi püsiva mõju kohta pärast 2024. aastat. Komisjoni ja Iirimaa prognoositud valitsemissektori eelarvepositsiooni erinevus tuleneb aluseks olevate makromajanduslike eelduste erinevusest ning komisjoni hinnangul kiiremast jooksvate kulude kasvust. Komisjoni hinnangul on eelarvepoliitika, mis hõlmab nii riigi enda kui ka ELi rahastatavaid kulutusi, 2025. aastal neutraalne. Valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks komisjoni prognoosi kohaselt vähenema 2025. aasta lõpuks 38,6 %-le. Valitsemissektori võla suhte vähenemine SKPsse 2025. aastal kajastab peamiselt prognoositud valitsemissektori eelarveülejäaki ning intressimäärade ja majanduskasvu soodsat erinevust, mida on korrigeeritud võlakoormuse muutuse ja eelarvepositsiooni märkimisväärse erinevusega.
- (16) Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi kohaselt rahastatakse 2025. aastal taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatust toetusest üldiseid avaliku sektori kulutusi mahus vähem kui 0,1 % SKPst (2024. aastal vähem kui 0,1 % SKPst). Taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatust toetusest rahastatavad kulutused võimaldavad teha kvaliteetseid investeeringuid ja viia ellu tootlikkust suurendavaid reforme, ilma et see mõjutaks otseselt Iirimaa valitsemissektori eelarvepositsiooni ja võlga.
- (17) Valitsemissektori kaitsekulutused püsisid Iirimaa aastatel 2021–2023 stabiilselt 0,2 % juures SKPst¹³. Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi kohaselt peaksid kaitsekulutused jääma nii 2024. ja kui ka 2025. aastal samale tasemele (0,2 % SKPst). See tähendab, et võrreldes 2021. aastaga muutust ei ole.
- (18) Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi kohaselt peaksid Iirimaa netokulud suurenema 2025. aastal 6,7 % ning 2024. ja 2025. aastal kumulatiivselt 15,5 %. Komisjoni

¹² Eelarvepoliitika on määratletud valitsemissektori eelarvepositsiooni iga-aastase muutuse näitajana. Selle eesmärk on hinnata nii riiklikult kui ka ELi eelarvest rahastatavast eelarvepoliitikast tulenevat majanduslikku impulssi. Eelarvepoliitikat mõõdetakse i) keskpika perioodi potentsiaalse majanduskasvu ja ii) esmaste kulude (ilma kaalutusõigusel põhinevate tulumeetmeteta) muutuse erinevusena, võttes arvesse ka taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatute toetuste ja muude ELi vahenditega rahastatavaid kulusid.

¹³ Eurostat, valitsemissektori kulud valitsemisfunktsioonide klassifikaatori (COFOG) alusel.

2025. aasta kevadprognoosi järgi peaks Iirimaa netokulude kasv 2025. aastal olema üle soovitatud maksimaalse kasvumäära, kõrvalekalle¹⁴ aastast on 0,3 % SKPst. 2024. ja 2025. aasta kokkuvõttes peaks netokulude kumulatiivne kasvumäär samuti ületama soovitatud maksimaalset kasvumäära, kusjuures kõrvalekalle on vähem kui 0,1 % SKPst. Prognoositav kõrvalekalle ületab pisut aastase kõrvalekalde künnist 0,3 % SKPst, kuid ei ületa kumulatiivse kõrvalekalde künnist 0,6 % SKPst. Üldiselt tähendab see, et on oht kalduda kõrvale soovitatud netokulude maksimaalsest kasvumäärast, kui 2025. aasta eelarve täitmise andmed järgmisel kevadel avaldatakse.

- (19) Iga-aastases eduaruandes on prognoositud, et valitsemissektori eelarveülejäak kasvab 2026. aastal 1,0 %-ni SKPst ning valitsemissektori võla suhe SKPsse suureneb 2026. aasta lõpuks 35,9 %-ni. 2025. aasta kevadprognoosi koostamise ajal komisjonile teada olnud poliitikameetmete põhjal hindas komisjon valitsemissektori eelarveülejäagiks 2026. aastal 0,1 % SKPst. Ülejäägi vähenemine 2026. aastal kajastab peamiselt eeldust, et tulud kasvavad tagasihoidlikult ja kulud kasvavad jätkuvalt jõudsalt. Need suundumused osutavad netokulude 6,2 % suurusele kasvule 2026. aastal. Komisjoni hinnangul on eelarvepoliitika, mis hõlmab nii riigi enda kui ka ELi rahastatavaid kulutusi, 2026. aastal üldjoontes neutraalne. Valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks komisjoni prognoosi kohaselt vähenema 2026. aasta lõpuks 38,2 %-le. Valitsemissektori võla suhte vähenemine SKPsse 2026. aastal kajastab peamiselt intressimäärade ja majanduskasvu soodsat erinevust, mida on korrigeeritud võlakoormuse muutuse ja eelarvepositsiooni märkimisväärse erinevusega.

Peamised poliitilised probleemid

- (20) Iirimaa rahandust ohustavad märkimisväärsed riskid, kuna suur osa riigi maksutuludest saadakse suhteliselt vähestelt välisomandis olevatelt hargmaistelt ettevõtetelt. Eriti ohustatud on äriühingu tulumaksu laekumised, mis on alates 2019. aastast enam kui kahekordistunud ja olid 2024. aastal 28,1 miljardit eurot (19 % valitsemissektori tuludest). 2023. aastal jäi üle poole neist laekumistest vaid 10 suurettevõtte arvele. Lisaks on ametiasutuste hinnangul pool äriühingu tulumaksust saadavast tulust juhuslik ja väga ebakindel. Seetõttu võivad rahvusvahelised arengud, nagu muutused USA kaubandus- ja maksupoliitikas või ülemaailmses maksukeskkonnas, avaldada märkimisväärset mõju Iirimaa tulude stabiilsusele. Iirimaa tulevikufondi ning taristu-, kliima- ja loodusefondi loomise eesmärk on suunata juhuslik tulu pikemaajalistele kulueesmärkidele. Iirimaa saaks suurendada riigi rahanduse vastupidavust tuluallikate mitmekesistamise kaudu. Selleks võiks Iirimaa suurendada kapitali- ja omandimaksudest saadavat tulu, vaadata läbi maksukulutused, millega ei saavutata tulemuslikult ümberjaotamise soovitud taset või muid eesmärke, või parandada seda, kuidas maksusüsteem toetab keskkonnanäesid. Kulude poolel valmistab endiselt muret tervishoiusüsteemi kulutõhususe mõju riigi rahanduse jätkusuutlikkusele. Elanikkonna vananemise tõttu peaksid Iirimaa kulutused avalikule tervishoiule suhtena SKPsse prognooside kohaselt suurenema 2070. aastaks 1,5 protsendipunkti võrra, mis on tunduvalt rohkem kui prognoositud ELi keskmine kasv 0,4 protsendipunkti. Kuna tervishoiusüsteem tugineb liiga palju kulukale haiglaravile, mida süvendab üldise esmatasandi arstiabi puudumine, on alust teha reforme, et leevendada haiglate koormust.

¹⁴ Alates 2026. aastast kajastatakse neid arve määruse (EL) 2024/1263 artikli 22 alusel loodud kontrollikontol.

- (21) Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 19 lõike 3 punktide b ja V lisa kriteeriumile 2.2 sisaldab riiklik taaste- ja vastupidavuskava ulatuslikke üksteist vastastikku tugevdavaid reforme ja investeeringuid, mis tuleb rakendada 2026. aastaks. Need peaksid aitama tulemuslikult lahendada kõiki probleeme või märkimisväärset osa probleemidest, mis on kindlaks tehtud asjakohastes riigipõhistes soovitusetes. Järele jäänud lühikese aja jooksul on oluline taaste- ja vastupidavuskava, sealhulgas selle REPowerEU peatükk tulemuslikult ellu rakendada, et suurendada rohe- ja digipöörde kaudu Iirimaa pikaajalist konkurentsivõimet ning tagada samal ajal sotsiaalne õiglus. Endiselt on oluline süstemaatiliselt kaasata kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi, sotsiaalpartnereid, kodanikuühiskonda ja muid asjaomaseid sidusrühmi, et tagada laialdane vastutus taaste- ja vastupidavuskava eduka rakendamise eest.
- (22) Iirimaal on hakatud kiiremini rakendama ühtekuuluvuspoliitika programme, mis hõlmavad toetust Euroopa Regionaalarengu Fondist (ERF), Õiglase Ülemineku Fondist (JTF) ja Euroopa Sotsiaalfond+-ist (ESF+). On oluline nende programmide kiiret rakendamist jätkata ning suurendada nende mõju kohapeal maksimumini. Iirimaa juba võtab oma ühtekuuluvuspoliitika programmide raames meetmeid konkurentsivõime ja majanduskasvu edendamiseks. Samal ajal seisab Iirimaa jätkuvalt silmitsi probleemidega, sealhulgas seoses vajadusega suurendada konkurentsivõimet, eelkõige majanduslikult mahajäänud loodepiirkonnas, ning sotsiaalse ebavõrdsusega ebasoodsas olukorras olevate rühmade tööturule integreerimisel. Kooskõlas määruse (EL) 2021/1060 artikliga 18 ja ühtekuuluvuspoliitika fondide vahhindamise osana nõutakse Iirimaalt, et ta vaataks iga programmi läbi ja võtaks selles muu hulgas arvesse 2024. aasta riigipõhistes soovitusetes kindlaks tehtud probleeme. Komisjoni 1. aprillil 2025 vastu võetud ettepanekutega¹⁵ on kõigi programmide vahhindamise tulemuste täiendamise tähtaega 31. märts 2025 pikendatud. Samuti on sellega ette nähtud paindlikkusmeetmed, mis peaksid aitama kiirendada programmide rakendamist, ja stiimulid liikmesriikidele, et nad eraldaksid ühtekuuluvuspoliitika vahendeid toetamaks liidu viit strateegilist prioriteetset valdkonda, nimelt konkurentsivõimet strateegiliste tehnoloogiate, kaitse, eluaseme, veesüsteemide kerksuse ja energiasüsteemi ümberkujundamise vallas.
- (23) Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvorm (STEP) annab võimaluse investeerida ühte ELi kesksesse strateegilisse prioriteeti ja tugevdada seeläbi ELi konkurentsivõimet. STEP teeb koostööd 11 olemasoleva ELi fondiga. Liikmesriigid võivad panustada ka programmi „InvestEU“, et toetada investeeringuid prioriteetsetesse valdkondadesse. Iirimaa saaks neid algatusi kasutada elutähtsa tehnoloogia, sealhulgas puhta ja ressursitõhusa tehnoloogia arendamise või tootmise soodustamiseks.
- (24) Tootlikkuse kasvu Iirimaal soodustavad peamiselt hargmaised ettevõtted, samal ajal kui kodumaiste ettevõtete (peamiselt väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad) tootlikkus on väiksem kui ELi ettevõtetel. See rõhutab vajadust suurendada riigi innovatsioonisuutlikkust. Suurenenud geopoliitiline ebakindlus rõhutab vajadust ehitada kiiresti üles vastupidavam ja innovatsioonipõhine sisemajandus. Avaliku sektori kulutused teadus- ja arendustegevusele on Iirimaal ühed väiksemaid ELis, moodustades vaid 0,2 % SKPst (0,4 % kogurahvatulust*). Teadus- ja arendustegevusse tehtavate avaliku sektori investeeringute suurendamine mitte ainult

¹⁵ [Ettepanek: EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS, millega muudetakse määrusi \(EL\) 2021/1058 ja \(EL\) 2021/1056 seoses erimeetmetega strateegiliste probleemide lahendamiseks vahhindamise raames \(COM\(2025\) 123 final\).](#)

ei tugevdaks Iirimaa innovatsioonisüsteemi, vaid edendaks ka teaduse tipptaset, suurendaks majanduse vastupidavust ja toetaks pikaajalist kestlikku majanduskasvu. Lisaks antakse märkimisväärne osa valitsuse toetusest ettevõtete teadus- ja arendustegevusele teadus- ja arendustegevuse maksuvähenduse kujul. Kuigi see on oluline vahend erasektori teadus- ja arendustegevuse investeeringute edendamiseks, annaks teadusuuringute ja innovatsiooni otserahastuse suurendamine VKEdele sihipärasemat toetust ja suurendaks nende innovatsioonisutlikkust ning annaks olulise panuse laiemasse majandusökosüsteemi.

- (25) Iirimaa toetub jätkuvalt fossiilsetele energiaallikatele. See sõltuvus kujutab endast märkimisväärset väljakutset vähendada kasvuhoonegaaside koguheidet ja täita jõupingutuste jagamise määruse kohast Iirimaa eesmärki vähendada heitkogustega kauplemise süsteemi mittekuuluvate sektorite heitkoguseid 2030. aastaks võrreldes 2005. aastaga 42 %. Viimased heiteprognosid näitavad, et Iirimaa ei ole selle eesmärgi saavutamisel graafikus.
- (26) Iirimaa energiasüsteem näitas 2024. aastal jätkuvalt stressimärke, sest jaehinnad olid ELi keskmisest märkimisväärselt kõrgemad. See tähendab, et Iirimaa ettevõtjad ja tarbijad maksavad elektritarbimise eest rohkem, mis omakorda mõjutab tootmiskulusid ja konkurentsivõimet ning seega suutlikkust ettevõtjaid riiki meelitada ja seal hoida. Kuna suured energiakulud võivad olla majanduskasvule otsene takistus, on esmatähtis tegeleda energia jaehindade kuluteguritega. Taastuvenergia, eelkõige meretuuleenergia ulatuslikum kasutuselevõtt võib vähendada elektri jaehindu ja sõltuvust fossiilkütustest, mille turud on volatiilsed. Taastuvate energiaallikate, salvestusrajatiste ja elektrivõrkudesse tehtavate investeeringute planeerimise ja lubade andmise raamistiku lihtsustamine võib aidata veelgi kiirendada ja stimuleerida täiendavaid investeeringuid taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu.
- (27) Taastuvate energiaallikate edasisest kasutuselevõttust tuleneva energiakulude vähenemise kasu võimendamiseks on hädavajalik teha suuremaid jõupingutusi elektrisüsteemi paindlikkuse parandamiseks ning võrgu võimsuse ajakohastamiseks ja suurendamiseks, sealhulgas riigisiseseks tugevdamiseks ja piiriülesteks projektideks, et vähendada piiranguid. 2023. aastal tuli võimsuspiirangute tõttu piirata peaaegu kümnendikku tuule- ja päikeseenergiast ning see suundumus on viimastel aastatel süvenenud. See hoiab hinnad kõrgel ja aeglustab üleminekut puhtamatele energiaallikatele. Taastuvenergia eeldatav täiendav kasutuselevõtt, kütte ja transpordi jätkuvast elektrifitseerimisest tulenev elektrinõudluse suurenemine ning andmekeskuste arvu suurenemine seavad elektrisüsteemi veelgi suurema surve alla. See rõhutab vajadust ehitada taristu, et ühendada kasvavad nõudluskeskused taastuvenergia tootmiskohtadega, ning ajakohastada olemasolevat võrgutaristut, et suurendada selle võimsust. Sellega on seotud tarbimiskaja, sealhulgas tarbijate mõjuvõimu suurendamise meetmed, näiteks kodutarbijatele juurdepääsu tagamine dünaamilistele hinnaturgudele, mis võib olla oluline vahend energiasüsteemi paindlikkuse tagamiseks.
- (28) Elamusektor on Iirimaa kasvuhoonegaaside heite oluline allikas, mille arvele jäi 2023. aastal 9,7 % riigi koguheitest, kusjuures hoonefond on üks ELi kõige CO₂-mahukamaid. Energiatõhususe meetmete kiirendamine kogu hoonefondi puhul aitaks saavutada sektori heite ülemmäärad ja tugevdada Iirimaa energiajulgeolekut. Hoonete põhjalik renoveerimine ja vähese heitega tehnoloogiate, sealhulgas kaugkütte kasutuselevõtu laiendamine vähendaks energiahindade kõikumist ning toetaks samal ajal konkurentsivõimet ja keskkonnakestlikkust.

- (29) Iirimaa jaoks on suureks väljakutseks majanduskasvust, sealhulgas digitaristu laiendamisest tingitud kasvava energianõudluse tasakaalustamine. Hoolimata märkimisväärsetest edusammudest tehiskeskonna energiatarbimise vähendamisel, suurenes energia lõpptarbimine 2023. aastal 0,7 %. See tuleneb peamiselt sellest, et teenindussektori hooned nullivad avaliku sektori ja muude erahoonete energiatõhususe parandamise tehtud investeeringutest tuleneva tõhususe kasvu. Teenindussektori hoonete arvele jääb ligikaudu pool kogu elektrinõudlusest, kusjuures andmekeskuste arvele jäi 2023. aastal 21 % Iirimaa mõõdetud elektrinõudlusest. Kliimaeesmärkide saavutamiseks on vaja toota piisavalt taastuvenergiat, et vältida olemasoleva taastuvenergiavõimsuse monopoliseerumist, ning võtta meetmeid energiatõhususe, asjakohase taristu ja paindlikkuse suurendamiseks.
- (30) Kestliku liikuvuse edendamiseks on vaja integreeritud lähenemisviisi, mis käsitleb nii kestlike transpordivõrkude laiendamist kui ka heiteta sõidukite tõhusa laadimistaristu arendamist, tagades võrdse juurdepääsu kõigis piirkondades ja edendades majanduse pikaajalist konkurentsivõimet. Ühistransporditaristu parandamine, sealhulgas elektrifitseeritud raudteevõrgustiku laiendamine, on oluline süsinikuheite vähendamiseks ja majandusliku tõhususe suurendamiseks. Integreeritum transpordivõrk võib leevendada ummikuid linnades, suurendada tööjõu liikuvust ja toetada linnade kestlikku kasvu. Maa- ja linnapiirkondade vahelise ühenduvuse parandamine on oluline ka kaasava majandusarengu jaoks ja tagab, et kõik piirkonnad saavad kasu üleminekust vähese CO₂-heitega majandusele. Iirimaaal üks laadimispunkti kohta 21 sõiduki kohta. See on vähem kui ELis keskmiselt (üks laadimispunkt seitsme sõiduki kohta). Ka piirkondlikud erinevused, eelkõige maapiirkondades, takistavad endiselt heiteta sõidukite kasutuselevõttu.
- (31) Tuleb teha rohkem investeeringuid, et kõrvaldada püsivad puudused varustus- ja reoveepuhastussüsteemides, eelkõige linnapiirkondades. Need puudused võivad kahjustada keskkonnanõuete täitmist ja piirata kestliku ja sektoriülese arengu potentsiaali, sealhulgas eluasemesektori ja veest sõltuvate sektorite puhul. Suur lekkemäär (2023. aastal 37 %) on endiselt tublisti üle ELi keskmise (25 %), samas kui mitu olulist reoveepuhastit võiksid paremini toimida. Hoolimata jõupingutustest laiendada katvust ja vähendada puhastamata reovee ärajuhtimist, takistavad vananev taristu ja piiratud puhastusvõimsus jätkuvalt vee kvaliteedi ja keskkonnanõuete saavutamist. Iirimaaal esineb kliimamuutuste tõttu sagedamini äärmuslikke ilmastikunähtusi, nagu üleujutused, põuad ja tormid, mis võivad ohustada veevarustusvõrke ja kahjustada taristut. Hoolimata riikliku kohanemisraamistiku alusel välja töötatud valdkondlikest kohanemiskavadest on endiselt oluline tulemuslik ja koordineeritud rakendamine. Viimastel aastatel on peetud arutelusid veehinna kujundamise mehhanismi kasutuselevõtu üle, kuid rakendamine ei ole veel edenenu. Veehinna kujundamise mehhanism, mis võtab paremini arvesse veekasutuse kulusid, võiks edendada stabiilset ja läbipaistvat raamistikku pikaajalisteks investeeringuteks veetaristusse ning samal ajal soodustada ka tõhusamat ja säästvat tarbimist kõigis sektorites.
- (32) Iirimaa jaoks on oluline suurendada investeeringuid ringmajanduse algatustesse, sealhulgas täiustatud jäätmeäitlustaristusse, et liikuda jäätmehierarhias ülespoole, edendada ressursitõhusust ning toetada süsinikuheite vähendamist, konkurentsivõimet ja pikaajalist majanduslikku julgeolekut. Iirimaa tulemused jäävad allapoole ELi ringmajanduse võrdlusaluseid, kusjuures olmejäätmete ringlussevõtu määr oli 2020. aastal 41 % ja materjalide ringkasutuse määr 2023. aastal vaid 2,3 %; mõlemad on märkimisväärselt alla ELi keskmise. On oht, et Iirimaa ei saavuta 2025. aastaks seatud

olmejäätmete eesmärki. Keskkonnaeesmärkide saavutamiseks on hinnanguliselt vaja teha investeringuid ringmajandusse 749 miljonit eurot aastas. Vähendades sõltuvust imporditud toorainetest ja suurendades omamaistest jäätmevoogudest saadavat väärtust, aitab ringmajandus kaasa Iirimaa pikaajalisele majandusjulgeolekule, muutes riigi majanduse kestlikumaks ja vastupidavamaks ülemaailmsete tarneahela häirete ja hindade kõikumise suhtes.

- (33) Kodutus on viimase kolme aasta jooksul kahekordistunud ja erakorralises majutuskohas elavate inimeste arv on jõudnud rekordilisele tasemele (15 000). Praegused kodutuse ennetamise kavad on küll tulemuslikud, kuid ei ole probleemi ulatuse tõttu suutnud seda kasvu peatada. Lisaks on 59 000 leibkonda sotsiaaleluruumide ootejärjekordades ja veel 84 000 leibkonda osaleb muudes üüritoetuskavades. Üürisurvetsoonid on edukalt vähendanud üürihindade inflatsiooni, kuid tõenäoliselt on need aidanud kaasa üüripindadesse tehtavate erainvesteringute aeglustumisele. Taskukohaste ja sotsiaaleluruumide ehitamine on hoogustumas, kuid ei suuda praegusi vajadusi ja eesmärke täita. See mõjutab Iirimaa konkurentsivõimet, avaldades survet palkadele ja piirates ettevõtjate, eelkõige VKEde suutlikkust meelitada ligi oskustöölisi. Avalikul sektoril on raskusi piisava töötajate arvu säilitamisel sellistes sektorites nagu haridus, tervishoiuteenused ja ehitus. See rõhutab vajadust jätkata meetmete võtmist, et kõrvaldada elamuehitussektori arengut piiravad tegurid. Nende tegurite hulka kuuluvad sellise toetava taristu puudumine nagu vesi ja kommunaalteenused, maa ebapiisav kättesaadavus, planeerimisega seotud ebakindlus, ebapiisavad rahastamisvõimalused, ehitustöötajate nappus ja kaasaegsete ehitusmeetodite aeglane kasutuselevõtt.
- (34) Iirimaa tööturg on jätkuvalt tugev ja töötuse määr madal, kuid endiselt on väljakutseks saavutada kaasav majanduskasv, millest saavad kasu kõik elanikkonnarühmad. On tehtud jõupingutusi sotsiaalse tõrjutuse ja tööhõivetõkete kõrvaldamiseks, kuid traditsiooniliselt alaesindatud rühmade, näiteks puudega inimeste ja üksikvanemate tööhõive määr on jätkuvalt alla ELi keskmise. Seetõttu seisavad nad silmitsi ka ebaproportsionaalselt suure vaesusriskiga. Samal ajal on olulistes sektorites jätkuvalt oskuste nappus ja tööturu nõudlusele mittevastavus, mis rõhutab vajadust rohkem kaasata mitteaktiivseid rühmi ja investeerida inimeste oskustesse, et edendada sotsiaalset kaasatust, aidata ebasoodsas olukorras olevatel rühmadel vaesusest välja tulla ja vastata tööturu vajadustele.
- (35) Arvestades euroala liikmesriikide majanduse tihedat seotust ning nende ühist panust majandus- ja rahaliidu toimimisse, soovitas nõukogu 2025. aastal euroala liikmesriikidel võtta meetmeid, sealhulgas oma taaste- ja vastupidavuskavade kaudu, et rakendada 2025. aasta soovitus euroala majanduspoliitika kohta. Iirimaa aitavad soovitusel 2, 3 ja 4 rakendada 2025. aasta soovitusel sätestatud esimest euroala soovitusel konkurentsivõime kohta, soovitusel 4, 5 ja 6 teist euroala soovitusel vastupanuvõime kohta ning soovitusel 1 kolmandat euroala soovitusel makromajandusliku ja finantsstabiilsuse kohta,

SOOVITAB Iirimaa võtta 2025. ja 2026. aastal järgmisi meetmeid.

1. Suurendada kooskõlas Euroopa Ülemkogu 6. märtsi 2025. aasta järeldustega üldisi kaitsekulutusi ja üldist kaitsevalmidust. Tagada, et netokulud vastavad nõukogu poolt 21. jaanuaril 2025 soovitatud kavale. Vähendada riske, mis on seotud Iirimaa maksutulude suure kontsentratsiooniga, sealhulgas laiendades maksubaasi ning vaadates läbi maksukulutuste ulatuse ja mõju. Tegeleda elanikkonna vananemisega seotud kulude eeldatava suurenemisega, muutes tervishoiusüsteemi kulutõhusamaks.

2. Tagada riikliku taaste- ja vastupidavuskava, sealhulgas REPowerEU peatüki tulemuslik rakendamine, pidades silmas määruses (EL) 2021/241 sätestatud tähtaegu reformide ja investeeringute õigeaegseks lõpuleviimiseks. Kiirendada ühtekuuluvuspoliitika programmide (ERF, JTF, ESF+) rakendamist, tuginedes vajaduse korral vahehindamisel pakutavatele võimalustele. Kasutada konkurentsivõime parandamiseks parimal viisil ära ELi vahendid, sealhulgas programmi „InvestEU“ ja Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvormi võimalusi.
3. Parandada ettevõtluskeskkonda, suurendades avaliku sektori investeeringuid teadus- ja arendustegevusse ning toetades ettevõtete investeeringuid teadus- ja arendustegevusse, sealhulgas otsesemate rahastamisvahendite kaudu, et parandada kodumaiste ettevõtete, eelkõige väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate tootlikkust.
4. Vähendada üldist sõltuvust fossiilkütustest ja kiirendada taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, sealhulgas lihtsustades planeerimis- ja loaraamistikku. Teha täiendavaid jõupingutusi elektrivõrgu paindlikkuse parandamiseks ning võrguvõimsuse ajakohastamiseks ja suurendamiseks, et vähendada piiranguid. Töötada välja ja rakendada tarbimiskaja edendamise strateegia. Rakendada täiendavaid meetmeid era- ja üldkasutatavate hoonete energiatõhususe suurendamiseks, et vähendada energiaarveid ja energiasüsteemi kulusid. Tagada, et suurte energiatarbijate ühendamine elektrivõrku käib käsikäes täiendava taastuenergia võimsuse ja süsteemi paindlikkusega. Toetada investeeringuid kestlikku transporti, sealhulgas ühistransporti, ja seda tugevdada, võttes arvesse piirkondlikke erinevusi. Kiirendada heiteta sõidukite avalike laadimispunktide paigaldamist.
5. Suurendada investeeringuid veetaristusse, et parandada vee kvaliteeti ja vähendada lekkeid. Suurendada investeeringuid, et kiirendada üleminekut ringmajandusele. Arendada edasi nii jäätmehierarhia kõrgemate tasemetega seotud jäätmekäitluse taristut kui ka majanduslikke vahendeid, et vältida jäätmeteket ning suurendada korduskasutatud, taastatud ja ringlussevõetud materjalide sisaldust.
6. Suurendada veelgi sotsiaal- ja taskukohaste eluasemete pakkumist. Kõrvaldada elamuehitussektori suutlikkuse piirangud, parandades võimaldavat taristut, maa majandamist ja planeerimist, rahastamistingimusi, tööjõu pakkumist ja tootlikkust. Tugevdada ebasoodsas olukorras olevate rühmade, eelkõige puudega inimeste ja üksikvanemate tööturule lõimimist ja sotsiaalset kaasatust sihipärasema teavitustegevuse ja täiendõppe kaudu.

Brüssel,

*Nõukogu nimel
eesistuja*